

Okul Deneyimleri Ölçeği Türkçe Formu: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

Ahmet AKIN**, Hakan SARIÇAM***

Özet

Bu araştırmanın amacı Butcher, Amorose, Iachini & Ball (2012) tarafından geliştirilen Algılanan Okul Deneyimleri Ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmaktır. Araştırmaya 327 lise öğrencisi katılmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri, test-tekrar test, iç tutarlık, doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik yöntemleriyle incelenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik için Algılanan Okul Deneyimleri Ölçeğinin yanında Eğitim Stresi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için uygulanan doğrulayıcı faktör analizinde orijinal formula tutarlı olarak 14 maddenin üç boyutta (akademik akademik motivasyon, okula bağlılık) toplandığı görülmüştür ($\chi^2=137,11$, $sd=70$, $RMSEA=.054$, $CFI=.93$, $GFI=.94$, $IFI=.94$, $SRMR=.053$). Madde faktör yükleri .27 ile .75 arasında sıralanmaktadır. Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlik katsayıları ölçeğin bütünü için .83, akademik baskı alt boyutu için .67, akademik motivasyon alt boyutu için .67, okula bağlılık alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği çalışmasında okul deneyimleri ile eğitim stresi arasında negatif ($r=-.47$); ilişki olduğu görülmüştür. Ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .34 ile .64 arasında sıralanmaktadır. Bu sonuçlara dayanarak Okul Deneyimleri Ölçeğinin eğitim alanında kullanılabilecek, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Okul deneyimleri, geçerlik, güvenirlik, faktör analizi.

The Turkish Version of the Perceived School Experiences Scale: The study of Validity and Reliability

Abstract

The aim of this research is to adapt the Perceived School Experiences Scale (Butcher, Amorose, Iachini & Ball, 2012) to Turkish and to examine its psychometric properties. The research was conducted on total 327 high school students. The validity and reliability of scale was investigated by test re-test, Cronbach alpha, confirmatory factor analysis and criterion related validity methods. Perceived School Experiences Scale and Educational Stress Scale were used for the criterion related validity. Results confirmatory factor analyses demonstrated that 14 items yielded three factor as original form and that the three-dimensional model was well fit ($\chi^2=137,11$, $sd=70$, $RMSEA=.054$, $CFI=.93$, $GFI=.94$, $IFI=.94$, $SRMR=.053$). Factor loadings ranged from .27 to .75. Cronbach alpha internal consistency coefficient was found as .83 for overall scale, .67 for academic press subscale, .67 for academic motivation subscale and .68 school connectedness subscale. In the concurrent validity significant relationships were found between the Perceived School Experiences Scale and Educational Stress Scale ($r=-.47$). Corrected item-total correlations ranged from .34 to .64. Overall results demonstrated that the Perceived School Experiences Scale can be named as a valid and reliable instrument that could be used in the field of education.

Key Words: School experiences, validity, reliability, factor analysis.

*Bu çalışmanın bir kısmı 26-28 Nisan 2013 tarihlerinde Dumlupınar Üniversitesinde gerçekleştirilen International Conference on Innovation and Challenges in Education 2013 (CICE 2013) adlı Konferansında sunulmuştur.

Giriş

Deneyim kavramı genel manada bir kimsenin belli bir sürede ya da yaşam boyu edindiği bilgilerin tümü yani tecrübe olarak tanımlanmaktadır. Okul deneyimleri ise öğrencilerin okul hayatları boyunca okul ile ilişkili edindiği bilgi ve yaşantılarını içermektedir (Akın, Gediksiz, Akın, Arslan, Çardak, Akbaş & Sarıçam, 2013). Okullar, öğrencilerin akademik öğrenmeleri sağlamaya destek olmasının yanı sıra artan sosyal, duygusal ve davranışsal fonksiyonları karşılamak için en önemli ve öncelikli sosyal deneyim alanlarıdır. Ayrıca okula devam etme ve mezun olma çabaları, akademik başarı ve sınıf geçmeler, sosyal yetkinliği geliştirme ve akıl sağlığını koruma bu deneyimlerin yapı taşlarıdır (Butcher, Amorose, Iachini & Ball, 2012). Literatür incelendiğinde okul deneyimlerinin 3 temel yapı taşı vardır. Bunlar, okula bağlılık, akademik motivasyon, akademik baskıdır.

Okula bağlılık, eğitim hakkında olumlu şeyler hissetme, okul ortamına ait olma duygusu ve okul etkinliklerine katılarak akranları ve diğerleri ile olumlu ilişki içinde olmak olarak da tanımlanmaktadır (Jimerson, Nickerson, Mayer, & Furlong, 2012; McGraw, Moore, Fuller, & Bates, 2008). Finn (1993) okul bağlılığını, öğrencinin kendini okula ait hissetmesi, onun amaçlarını benimsemesidir şeklinde tanımlamaktadır. Okula bağlılığın üç türü vardır: Duyuşsal bağlılık, bilişsel bağlılık, davranışsal bağlılık. Okula bağlılıkta öğretmenin ayrı bir önemi vardır. Okul ortamında öğretmenlerle geliştirilen bağların destekleyici nitelikte olması, öğrencilerin eğitimi değerli bir yatırım olarak görüp, amaçlarına ulaşmak için çaba harcamaları, onların daha çok toplum tarafından ortaklaşa paylaşılan norm ve değerler sistemi içerisinde hareket etme olasılıklarını artıracaktır. Öğretmenler ve angajman aracılığıyla öğrenci tarafından okulla kurulan bağ, kabul edilmeyen veya riskli davranışlardan kaçınmayı pekiştirerek, sapkın davranışları engelleyici yönde hareket edecektir (Ünal & Çukur, 2011). Bununla birlikte okula bağlılık ile akademik başarı, okula devamsızlık yapmama, yüksek akademik beklentilere sahip olma arasına pozitif yönde (Finn & Rock, 1997; Akın, Sarıçam, Demirci, Usta, Yalnız, Yıldız, & Akın, 2013). Anne-baba eğitim düzeyi ile negatif yönde (Arastaman, 2009) bir ilişki vardır.

Akademik baskı, başarı standartlarını yakalamak ve akademik başarıyı sağlamak için öğretmen ve öğrencileri de kapsayan okul çalışanlarının, örnek oluşturan deneyimleridir (Lee & Smith, 1999; Wilson, 2004). Başka bir ifadeyle öğrencilerin eğitim ortamında durumsal olarak ya da geleceğe yönelik yaşadığı baskıdır. Akademik baskının birçok bileşeni vardır. Bunların başında şüphesiz okul içi sınavlar, ortaöğretime ve yüksek öğretime geçiş sınavları gelmektedir (Oral, Çok & Kutlu, 2005). Ergenliğin getirmiş olduğu fiziksel ve psiko-sosyo-duygusal problemlerle baş etmeye çalışan öğrenci eğitimdeki rekabetçi uygulamalardan kaynaklanan eğitim stresi yaşamakta bu da öğrenci de akademik baskı oluşturduğu düşünülmektedir.

Akademik motivasyon ise öğrencilerin öğrenmeye ve okula ilişkin genel ilgi, bağlılık ve beğenilerini içeren faktör olarak tanımlanmaktadır (Long, Monoi, Harper, Knoblauch, & Murphy, 2007). Motivasyonu içsel ve dışsal olmak üzere ikiye ayıran teorisyenler içsel motivasyonu (intrinsic motivation), kişinin kendi içinden, kendi isteği ile başarılı olma arzusu olarak tanımlamaktadır (Ağca & Ertan, 2008). Dışsal motivasyon (extrinsic motivation) ise, kişinin kendisi dışındaki faktörlerin harekete geçirdiği başarılı olma arzusudur (Önen & Tüzün, 2005). Eğitim psikologları bu durumu şöyle özetler: Birey hedefini gerçekleştirmek için başka bir deyişle başarmak için kendiliğinden çabalayarak var gücü ile uğraşiyor ise içten güdülenmiş; dıştan etkenler aracılığıyla çaba harcamaya ve uğraşmaya zorlanıyor ise dıştan güdülenmiş demektir (Deci, Koestner & Ryan, 1999; Eryılmaz, 2013; Stipek, 1996; Stipek, Feiler, Daniels & Milburn, 1995).

Butcher, Amorose, Iachini & Ball (2012) bu üç boyutu Okul Deneyimleri Ölçeğinde birleştirerek yeni bir ölçek geliştirmişlerdir. Ölçeğin orijinal formu ergenler ve çocuklar için kendini değerlendirmeye yönelik (self-report) 5'li Likert ("1" Kesinlikle katılmıyorum, "2" Katılmıyorum, "3" Kararsızım, "4" Katılıyorum ve "5" Kesinlikle katılıyorum) şeklindedir. Ölçekten alınabilecek toplam puan 14 ile 70 arasında değişmektedir. Yükselen puanlar yüksek düzeyde okul deneyim ve tecrübelerini göstermektedir. Ölçeğin yapı geçerliği için

öncelikle ölçeğin 32 maddelik ilk hali ortaokul ve lise öğrencilerine uygulanarak çalışmadan elde edilen verilere açımlayıcı faktör analizi sonucu açımlayıcı faktör analizinde KMO örneklem uygunluk katsayısı .94, ($p < .001$) bulunmuş, 16 madde ve 3 alt boyuttan oluşan bir yapı elde edilmiştir. Daha sonra uygulanan doğrulayıcı faktör analizi sonucu ölçek 14 madde ve 3 alt boyuttan oluşan bir yapıya dönüştürülerek uyum indeksi değerleri $\chi^2 = 180.26$, $sd = 151$, $p < .001$, $RMSEA = .032$, $CFI = .99$, $GFI = .92$ olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin tek boyutlu yapısının elde edilen verilerle ne derece uyumlu olduğunu yapı geçerliliğini belirlemek üzere son bir uygulama yapılarak doğrulayıcı faktör analizi sonucunda tek boyutlu modelin uyum indeksi değerleri: $\chi^2 = 107.34$, $sd = 74$, $p < .001$, $RMSEA = .034$, $CFI = .99$, $GFI = .95$. Madde faktör yükleri akademik baskı alt boyutu için .73 ile 82, akademik motivasyon alt boyutu için .57 ile 80, okula bağlılık alt boyutu için .65 ile 90 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin uyum geçerliliği çalışmasında okul deneyimleri, okula bağlılık, akademik motivasyon, akademik baskı ile algılanan aidiyet arasında sırasıyla ($r = .58, .56, .46, .59$) ve sosyal yetkinlik ile sırasıyla ($r = .33, .24, .33, .28$) pozitif ilişki bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlilik katsayısı ölçeğin bütünü için .90, okula bağlılık alt boyutu için .88, akademik motivasyon alt boyutu için .86, akademik baskı alt boyutu için .87 olarak bulunmuştur. Ölçeğin test-tekrar test güvenirliliği için ilk uygulama ile ikinci uygulama arasındaki korelasyon katsayısı ölçeğin bütünü için .89, okula bağlılık alt boyutu için .84, akademik motivasyon alt boyutu için .83, akademik baskı alt boyutu için .83 olarak hesaplanmıştır.

Okul deneyimlerinin hem kariyer süreci ile ilişkili olması (Butcher et al, 2012) hem de akademik başarı (Alfaro, Umana-Taylor, Gonzalez-Backen, Bamaca, & Zeiders, 2009; Bowen, Richman, Bowen, & Broughton, 2003), akademik motivasyon (Ratelle, Guay, Vallerand, Larose, & Sene'cal, 2007), akademik beklentilerle (Alfaro et al, 2009) ilişki olmasından dolayı özellikle son zamanlarda dikkat çeken bir konu haline gelmiştir. Fakat ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde bu denli önemli bir kavramı değerlendirecek

bir ölçme aracına rastlanmamıştır. Bu çalışmanın amacı, Okul Deneyimleri Ölçeğini Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirliliğini incelemektir.

Yöntem

Çalışma grubu

Bu araştırma iki ayrı lisede öğrenim gören toplamda 327 lise öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Öğrencilerin, 100'ü lise 1.sınıf, 100'ü lise 2.sınıf, 77'si lise 3. sınıf, 50'si lise 4. sınıfta öğrenim görmektedir. Yaşları 14 ile 18 yaş arasında değişmekte ve yaş ortalaması 15.4 olan öğrencilerin 167'si (% 51.07) erkek ve 160'i (% 48.03) kız öğrenciden oluşmaktadır.

Ölçme araçları

Çalışmada veri toplamak amacıyla Okul Deneyimleri Ölçeğinin yanı sıra ölçüt (uyum) geçerliliği için Eğitim Stresi Ölçeği kullanılmıştır. Ayrıca demografik bilgilere ulaşmak için Kişisel Bilgi Formu dağıtılmıştır.

Eğitim Stresi Ölçeği (Educational Stress Scale): Sun, Dunne, Hou & Xu (2011) tarafından geliştirilen, Akın, Gediksiz, Arslan & Akın (2012) tarafından Türkçeye uyarlanan Eğitim Stresi Ölçeği 16 madde, 5 alt boyuttan oluşan 5'li Likert ("1" Hiç Katılmıyorum "2" Katılmıyorum "3" Kararsızım "4" Katılıyorum ve "5" Tamamen Katılıyorum) puanlamaya sahip bireyin kendisi hakkında bilgi vermesi (self report) esasına dayalı olan bir ölçme aracıdır. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 80 en düşük puan ise 16'dır. Yükselen puanlar yüksek düzeyde eğitim stresi olduğunu göstermektedir. Ölçeğinin yapı geçerliliği için 300 lise öğrencisinden elde edilen verilere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmış ve ölçeğin orijinal formda olduğu gibi beş boyutta iyi uyum verdiği ($\chi^2 = 123.49$, $sd = 88$, $RMSEA = .03$, $NFI = .97$, $CFI = .99$, $IFI = .99$, $RFI = .96$, $GFI = .95$, $SRMR = .041$) bulunmuştur Cronbach alfa iç tutarlılık güvenirlilik katsayıları ölçeğin bütünü için .86, çalışma baskısı faktörü için .87, iş yükü faktörü için .93, not kaygısı için .90, öz-beklenti faktörü için .90, umutsuzluk faktörü için .91 olarak bulunmuştur. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu. Düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .40 ile .57 arasında değiştiği görülmüştür.

İşlem

Okul Deneyimleri Ölçeğinin uyarlama çalışması için ölçeği geliştiren BUTCHER ile e-mail yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. Ölçeğin Türkçeye çevrilme süreci belli aşamalardan oluşmaktadır. Öncelikle ölçek İngiliz Dili ve Edebiyatı ve Filoloji bölümü mezunu 5 dil uzmanı tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar tekrar İngilizce eğitim almış Türkçe bilen 19 kişiye uygulanarak iki form arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Yine aynı öğretim üyeleri elde ettikleri Türkçe formlar üzerinde tartışarak anlam ve gramer açısından gerekli düzeltmeleri yapmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Son aşamada bu form, psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanındaki 2 öğretim üyesine inceletilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Hazırlanan Türkçe form çoğaltılarak lise öğrencilerine gerekli açıklama yapıldıktan sonra uygulanmış ve formlar toplanarak, verilerin bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır. Okul Deneyimleri Ölçeğinin yapı geçerliği için elde edilen verilere doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. DFA ise kuramsal bir temele

dayanarak çeşitli değişkenlerden oluşturulan faktörlerin gerçek verilerle ne derece uyum gösterdiğini değerlendirme amacıyla kullanılır (Büyüköztürk, 2011). Yani DFA'da önceden belirlenmiş ya da kurgulanmış bir yapının toplanan verilerle ne derece doğrulandığı incelenmektedir (Büyüköztürk, 2011; Sümer, 2000; Yılmaz ve Çelik, 2009; Şimşek, 2007). Bu çalışmada AFA uygulanmasının nedeni Okul Deneyimleri Ölçeğinin orijinal formunun faktör yapısının Türk örnekleminde değerlendirmek, DFA kullanılmasının nedeni orijinal formun faktör yapısının eğitim fakültesinde okuyan Türk öğrenciler üzerinde doğrulanıp doğrulanmadığını incelemektir (Büyüköztürk ve diğerleri, 2004). Uyum indekslerinde genelde olduğu gibi GFI, CFI, NFI, RFI ve IFI için $> .90$, RMSEA ve RMR için $< .05$ ölçüt olarak alınmıştır (Hu & Bentler, 1999). Ortalama ve toplam puanlar arasındaki ilişkileri tespit etmek için Pearson Momentler Korelasyon Analizi, maddelerin alt %27-üst %27 arasındaki farklılığı test etmek amacıyla bağımsız örneklemler için t testi uygulanmıştır. Okul Deneyimleri Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 20 ve LISREL 8.54 programları kullanılmıştır.

Tablo 1. Orijinal form ile Türkçe form arasındaki ilişkiye yönelik Pearson Momentler Korelasyon Analizi sonuçları

	N	X	Standart sapma	r
Türkçe form	19	47.93	6.56	.72**
İngilizce form	19	41.44	5.22	
İlk uygulama	19	47.93	6.56	.98**
İkinci uygulama	19	47.01	6.52	

** $p < .01$

Bulgular

Dilsel eşdeğerlik

İngilizce ve Türkçeyi çok iyi bilen 19 kişinin İngilizce form puanları ile Türkçe form puanları arasındaki korelasyon katsayısı .72 ve aynı kişilere iki hafta arayla yapılan uygulamada Türkçe formlar arasındaki korelasyon katsayısı .98 olarak bulunmuştur.

Yapı Geçerliği

Ölçeğin yapı geçerliliği için öncelikle lise öğrencilerinden elde edilen verilerin faktör analizine uygunluğunu tespit etmek amacıyla Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı hesaplanmış ve Barlett Sphericity testi yapılmıştır. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60'dan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2012; Pullant, 2001). Yapılan analiz sonucu

KMO örneklem uygunluk katsayısı .87, Barlett testi χ^2 değeri 455.218 ($p < .001$, $sd=111$) olarak bulunmuştur. Bu bulgu, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiğini, dolayısıyla faktör analizi için uygunluğunu göstermektedir (Çokluk, Şekercioğlu, & Büyüköztürk, 2012). Ölçeğin faktör yapısını ortaya koymak için açımlayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. AFA yapılırken ölçeğin orijinali ile uyumlu üç faktörlü bir yapı elde etmek amaçlandığı için,

temel bileşenler tekniği ile oblik döndürme faktör çözümlemesi sonuçları üç faktör ile sınırlandırılmıştır. Analiz sonucunda toplam varyansın %62.47 sini açıklayan bir yapı elde edilmiştir. 1. faktör (Akademik baskı) toplam varyansın %20.06'sını, 2. Faktör (Akademik motivasyon) toplam varyansın %21.13'ünü, 3. Faktör (Okula bağlılık) toplam varyansın %21.28'ini açıklamakta olup ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Deneyimleri Ölçeğinin AFA faktör yükleri ve varyans değerleri

Maddeler	Akademik baskı	Akademik motivasyon	Okula bağlılık
1	.43		
2	.62		
3	.69		
4	.65		
5		.29	
6		.48	
7		.59	
8		.77	
9		.45	
10		.36	
11			.76
12			.65
13			.67
14			.32
Varyans	%20.06	%21.13	%21.28

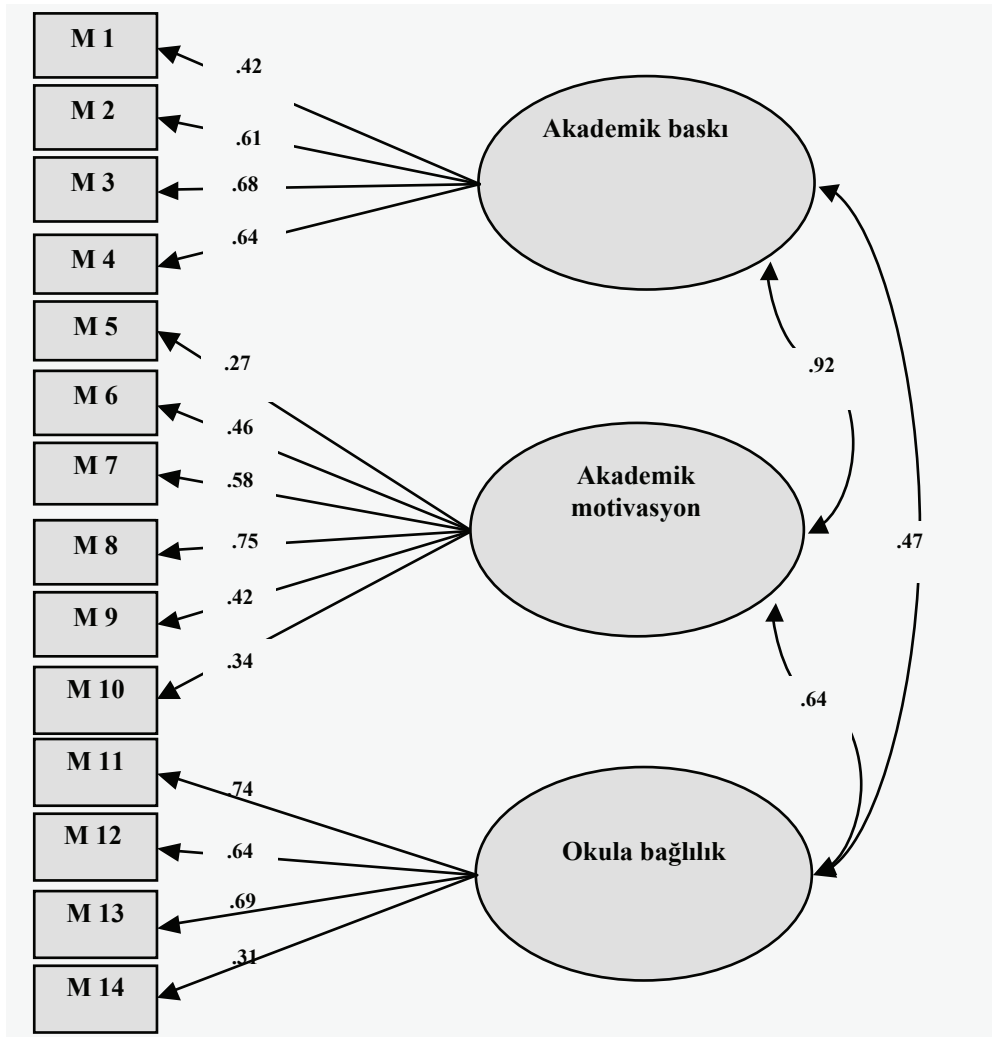
Doğrulamalı faktör analizi (DFA): Okul Deneyimleri Ölçeğinin yapı geçerliği için iki farklı lisede okuyan 327 öğrenciden elde edilen verilere uygulanan doğrulamalı faktör analizinde tek boyutlu modelin uyum indeksi değerleri: $\chi^2= 137,11$, $sd=70$ ($\chi^2/sd=1.96$); RMSEA=.054, CFI=.93, GFI=.94, IFI=.94, SRMR=.053 olarak bulunmuştur. Madde faktör yükleri .27 ile .75 arasında sıralanmaktadır.

Ölçeğe ait path analizi yapılmış ve sonuçlar Şekil 1.'de verilmiştir.

Ölçüt geçerliliği: Ölçeğin ölçüt geçerliği çalışmasında okul deneyimleri ile eğitim stresi arasında negatif ($r= -.47$) ilişki olduğu görülmüştür ve Tablo 3'te ayrıntılarıyla verilmiştir

Tablo 3. Ölçeğin alt boyutlarına ilişkin Cronbach α , test-tekrar-test ve eğitim stresi ile ilgili korelasyon değerleri

Boyutlar	Cronbach α	Test-Tekrar-Test	Eğitim stresi r
Akademik baskı	.67	.61	.44
Akademik motivasyon	.67	.63	-.36
Okula bağlılık	.69	.65	-.45
Ölçeğin bütünü	.83	.81	-.47

Şekil 1. Okul Deneyimleri Ölçeği'ne İlişkin Path Diagramı

Güvenirlilik

Okul Deneyimleri Ölçeğinin Cronbach alfa iç tutarlık güvenirlik katsayısı ölçeğin bütünü için .83, akademik baskı alt boyutu için .67, akademik motivasyon alt boyutu için .67, okula bağlılık alt boyutu için .69 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test güvenirliği için ölçek 28 gün ara ile aynı çalışma grubundan 86 kişiye tekrar uygulandığında, iki uygulama arasındaki korelasyon katsayısı ölçeğin bütünü için .81 olarak bulunmuştur ve Tablo 3'te ayrıntılarıyla verilmiştir

Madde analizi

Yapılan analiz sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonları .34 ile .64 arasında sıralanmaktadır. Ayrıca toplam puanlara göre belirlenmiş %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklara ilişkin t (sd=324) değerlerinin ise 12.41 (p< .001) ile 29.20 (p< .001) arasında değiştiği görülmüştür. Bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Düzeltilmiş madde toplam korelasyon değerleri

Maddeler	Alt-üst %27 t değeri	Düzeltilmiş madde toplam korelasyonları
1	18.37	.51
2	21.42	.57
3	26.50	.61
4	20.98	.59
5	12.41	.34
6	23.86	.52
7	24.38	.53
8	27.39	.64
9	29.20	.50
10	21.36	.49
11	27.47	.63
12	26.52	.56
13	25.88	.59
14	13.01	.35

**p<.001

Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada lise öğrencilerinin Algılanan Okul Deneyim düzeylerini belirlemeye yönelik Okul Deneyimleri Ölçeğinin (Perceived School Experiences Scale) Türkçeye uyarlanması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Okul Deneyimleri Ölçeğinin geçerliği, faktör analizi, ayırt edici geçerlik ve benzer ölçek geçerliği ile belirlenmiştir. Faktör analizi sonucunda ölçeğin üç boyutlu olarak uyum verdiği görülmüştür. Ayırt edici geçerlik çalışması sonucunda ölçekte yer alan 14 maddenin alt grupla üst grubu birbirinden anlamlı düzeyde ayırt ettiği görülmüştür. Benzer ölçek geçerliği (ölçüt geçerliği) çalışması sonucunda ise ölçeğin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır. Bu üç geçerlik çalışmasından elde edilen sonuçlar, araştırma literatüründe önerilen ve kabul edilebilir aralıklar arasında bulunmaktadır (Büyüköztürk, 2011). Okul Deneyimleri Ölçeğinin güvenilirlik çalışmaları sonuçlarına bakıldığında ise Cronbach-alfa, madde toplam korelasyonu katsayıları ile test-tekrar test yöntemiyle elde edilen korelasyon katsayılarının kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir.

Ölçeğin Türkçe versiyonu ($\chi^2=137,11$, $sd=70$, $RMSEA=.054$, $CFI=.93$, $GFI=.94$, $IFI=.94$, $SRMR=.053$), orijinal formunun uyum indeksi ($\chi^2=180.26$, $sd=151$, $p<.001$, $RMSEA=.032$, $CFI=.99$, $GFI=.92$) değerleri ile kıyaslandığında

orijinal formun değerlerinin daha iyi olduğu gözükmemektedir. $\chi^2/sd=1.96$ değerinin 2'nin altında olması uyum iyiliği değerinin iyi olduğunun göstergesidir (Şimşek, 2007). Ayrıca madde faktör yükleri de orijinal formun daha yüksektir. Fakat bu durum ölçek uyarlamalarda kültürel farklılıklardan dolayı sıklıkla yaşanmaktadır. Örneğin ölçeğin 5. Maddesinin ("Okulla ilgili işlerimi yapabilecek yeteneğim olduğuna güveniyorum") faktör yükü .27 olarak bulunmuştur. Bu değer .30'un altındadır. Ölçeğin genel hali düşünüldüğünde Okul Deneyimleri Ölçeğinin uyum indeksi değerleri ve madde faktör yükleri literatürde kabul edilen aralıklardadır, bir madde için .30 altında olması kabul edilebilir (Büyüköztürk, 2011; Jöreskog, & Sörbom, 1993; 1996). Okula bağlılık alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ($\alpha=.69$), Fredericks, Blumenfeld, Friedel & Paris (2005) tarafından geliştirilen Okul Bağlılığı Ölçeğinin davranışsal bağlılık alt ölçeği için .77, duygusal bağlılık alt ölçeği için .86, bilişsel bağlılık alt ölçeği için .82 değerlerinden daha düşüktür. Okul Deneyimleri Ölçeğinin Cronbach-alfa iç tutarlılık güvenilirlik değerleri ölçeğin bütünü için, kabul edilebilir kriter olan .70' den yüksek olduğu, alt faktörlerin bu kriterden düşük olduğu görülmüş; fakat literatür incelendiğinde bu katsayısının .60'tan

büyük olması düşük seviyede güvenilir olarak kabul edilebileceğini göstermektedir (Baykul, 2000; Yıldız, 2011), buna paralel olarak ölçeğin Türkçe uyarlamasında 3 boyutlu değil de tek boyutlu olarak değerlendirilmesi daha iyi sonuçlar elde edilmesini sağlayabilir. Alt boyutların iç tutarlılık güvenilirlik katsayılarının düşük olmasının bir başka nedeni ise orijinal formun geliştirildiği kültür ile uyarlanan kültür arası farklılıklar olduğu düşünülmektedir (Erkuş, 2011; Şeker & Gençdoğan, 2006).

Okul Deneyimleri Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular, Türkçe 'ye uyarlanan 14 maddelik ölçeğin lise öğrencilerinin Okul Deneyimleri düzeylerini geçerli ve güvenilir bir şekilde ölçmek amacıyla kullanılabileceğini göstermektedir. Cevaplama sistemi her ifade için ("1" Bana hiç uygun değil, "2" Bana çok az uygun, "3" Bana biraz uygun, "4" Bana çok uygun ve "5" Bana tamamen uygun) arasında 5'li Likert şeklindedir. Her bir maddenin puanları 1 ile 5 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan ise 74'tür. Ayrıca ölçek alt boyutlara ilişkin puan vermektedir.

Okul Deneyimleri Ölçeğinin bireylerin okul deneyimleri ile ilgili bilgi vermesi okula bağlılık, akademik başarı, akademik motivasyon hakkında bilgi sağlamanın yanı sıra yapılacak psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarına da birçok kolaylık oluşturacağı düşünülmüş; ayrıca ülkemizdeki konuyla ilgili alanyazın incelendiğinde böyle bir ölçeğin olmaması, bu çalışmayla birlikte alanyazının zenginleşeceği fikrini uyandırmıştır. Ölçeğin uyarlanmasında Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) temel bileşenler tekniği ile oblik döndürme yapılmadan, maddelerin kültürümüzde aynı alt boyutlarda toplanıp toplanamayacağı incelenebilir. Böyle yapılsa iç tutarlılık güvenilirlik katsayısı ve madde faktör yükleri ile madde toplam korelasyonları artabilir. Bu çalışma lise öğrencilerinden elde edilen verilerle yürütülmüştür, fakat ölçeğin psikometrik özelliklerinin farklı çalışma gruplarıyla incelenmesi son derece önemlidir. Ayrıca, ölçeğin okula bağlılık, okul tükenmişliği, akademik güdülenme, kariyer karar vermede öz yeterlilik düzeylerini belirleyen geçerli ve güvenilir ölçme araçlarıyla ilişkisine bakılabilir.

KAYNAKÇA

- Ağca, V., & Ertan, H. (2008). Duygusal bağlılık içsel motivasyon ilişkisi: Antalya'da beş yıldızlı otellerde bir inceleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 110, 135-156.
- Alfaro, E. C., Umana-Taylor, A. J., Gonzalez-Backen, M. A., Bamaca, M. Y., & Zeiders, K. H. (2009). Latino adolescents' academic success: The role of discrimination, academic motivation, and gender. *Journal of Adolescence*, 32, 941-962.
- Akın, A., Gediksiz, E., Akın, Ü., Arslan, S., Çardak, Ü., Akbaş, Z. Ş., & Sarıçam, H. (2013, Nisan). *Okul Deneyimleri Ölçeği Türkçe Formu'nun geçerlik ve güvenilirliği*. International Conference on Innovation and Challenges in Education 2013 (CICE 2013), 26-28 Nisan, Kütahya, Türkiye.
- Akın, A., Sarıçam, H., Demirci, İ., Usta, F., Yalnız, A., Yıldız, B., & Akın, Ü. (2013). The validity and reliability of the Turkish version of the School Engagement Scale. *Abstract Book of Istanbul 2013 World Congress of Psychological Counseling and Guidance*. 8-11 September, Istanbul, Turkey. (s. 172-174).
- Arastaman, G. (2009). Lise birinci sınıf öğrencilerinin okula bağlılık (school engagement) durumlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26, 102-112.
- Baykul, Y. (2000). *Eğitimde ve psikolojide ölçme: Klasik test teorisi ve uygulaması*. Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Bowen, G. L., Richman, J. M., Bowen, N. K., & Broughton, A. (2003). The school success profile online. *Journal of Technology in Human Services*, 21, 111-138.

- Butcher, D. A., Amorose, A., Iachini, A., & Ball, A. (2012). The Development of the Perceived School Experiences Scale. *Research on Social Work Practice, 22*(2), 186-194. DOI: 10.1177/1049731511419866.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş., Akgün, Ö., Kahveci, Ö., & Demirel, F. (2004). Güdülenme ve Öğrenme Stratejileri Ölçeği'nin Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 4*(2), 207-239.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Deci, E. L., Koestner, R., & Ryan, R. M. (1999). A meta-analytic review of experiments examining the effects of extrinsic rewards on intrinsic motivation. *Psychological Bulletin, 125*(6), 627-668.
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-I*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Eryılmaz, A. (2013). Okulda motivasyon ve amotivasyon: Derse Katılmada Öğretmen Beklentiler Ölçeği'nin" geliştirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13*(25), 1-18.
- Finn, J. D., & Rock, D. A. (1997). Academic success among students at risk for school failure. *Journal of Applied Psychology, 82*, 221-234.
- Finn, F. (1993). *School engagement and students at risk*. Report for National Center for Educational Statistics.
- Fredericks, J.A., Blumenfeld, P., Friedel, J., & Paris, A. (2005). School engagement. In K.A. Moore & L. Lippman (Eds.), *What do children need to flourish?: Conceptualizing and measuring indicators of positive development*. New York, NY: Springer Science and Business Media.
- Hu, L. T., & Bnetler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling, 6*, 1-55.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8.80: Structural equation modeling with the SIMPLIS command language*. Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1996). *Lisrel VI: Analysis of linear structural relationships by maximum likelihood, instrumental variables, and least squares methods*. Mooresville, IN: Scientific Software.
- Jimerson, S. R., Nickerson, A. B., Mayer, M. J., & Furlong, M. J. (2012). *Handbook of School Violence and School Safety: International Research and Practice* (2nd Edition), New York, NY: Routledge
- Jimerson, S. R., Sharkey, J. D., Nyborg, V. M., & Furlong, M. J. (2004). Strength-based assessment and school psychology: A summary and synthesis. *California School Psychologist, 9*, 9-20.
- Lee, V. E., & Smith, J. B. (1999). Social support and achievement for young adolescents in Chicago: The role of school academic press. *American Educational Research Journal, 36*, 907-945.
- Long, J. F., Monoi, S., Harper, B., Knoblauch, D., & Murphy, P. K. (2007). Academic motivation and achievement among urban adolescents. *Urban Education, 42*, 196-222.
- McGraw, K., Moore, S., Fuller, A., & Bates, G. (2008). Family, peer, and school connectedness in final year secondary school students. *Australian Psychologist, 43*, 27-37.
- Oral, A., Çok, F., & Kutlu, Ö. (2005). Eğitim-öğretim yaşantılarında stresle başa çıkma düzeyini belirlemeye yönelik bir ölçek çalışması. *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi, 4*(7), 109-127.
- Önen, L., & Tüzün, B. (2005). *Motivasyon*. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Ratelle, R. F., Guay, F., Vallerand, R. J., Larose, S., & Sene'cal, C. (2007). Autonomous, controlled, and amotivated types of academic motivation: A person-oriented analysis. *Journal of Educational Psychology, 99*, 734-746.

- Şeker, H., & Gençdoğan, B. (2006). *Psikolojide ve eğitimde ölçme aracı geliştirme*. Ankara Nobel Yayın.
- Stipek, D. J. (1996). Motivation and instruction. In D. C. Berliner & R. C. Calfee (Eds.), *Handbook of educational psychology* (pp. 85–113). New York: Macmillan.
- Stipek, D., Feiler, R., Daniels, D., & Milburn, S. (1995). Effects of different instructional approaches on young children's achievement and motivation. *Child Development*, 66(1), 209–223.
- Sun, J., Dunne, P. M., Hou, X., & Xu, X. (2011). Educational Stress Scale for Adolescents: Development, validity, and reliability with Chinese Students. *Journal of Psychoeducational Assessment*, 26(2), 534-546.
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Şimşek, Ö. F. (2007). *Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler ve Lisrel Uygulamaları*. Ekinoks Yayınları, Ankara.
- Ünal, H., & Çukur, C. Ş. (2011). Okula bağlılık, okulda uygulanan disiplin teknikleri ve okulda mağdurluğun lise öğrencilerinin sapkın davranışları üzerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri-Educational Sciences: Theory & Practice*, 11(2), 547-570.
- Wilson, D. (2004). The interface of school climate and school connectedness and relationships with aggression and victimization. *Journal of School Health*, 74, 293-299.
- Yıldız, G. (2011). *Akademik iyimserlik ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanabilirliğinin incelenmesi*. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Yılmaz, V., & Çelik, H. E. (2009). *Lisrel ile Yapısal Eşitlik Modellemesi-I: Temel Kavramlar, Uygulamalar, Programlama*. Pegem Akademi Yayınları, Ankara.